

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒

สัมผัสธรรมด้วยภาคปฏิบัติ

คำว่าธรรมถ้าเป็นฝ่ายผลแล้วคาดไม่ถูก ถ้าจิตไม่ได้ผ่านเหตุคือการปฏิบัติ เข้าไปสัมผัสสัมพันธ์กับธรรมขั้นนั้น ๆ แล้วอย่างไรก็คาดไม่ถูก เพียงแค่สมาธิธรรม เท่านั้นก็คาดไม่ถูก เพราะความเป็นกับความคิดเป็นคนละอย่าง ความคิดนั้นเป็นนิสัยของใจที่เป็นนักคานักคิดนักปรุงนักแต่ง ถูกไม่ถูกไม่คำนึงถึงความคาดความคิดความปรุงความแต่งของตน แต่ธรรมเป็นหลักธรรมชาติตายตัวอยู่เช่นนั้น จึงไม่ขึ้นอยู่กับความคิดความดันเดาของผู้ใดรายใดทั้งนั้น

เราพูดแต่เพียงขั้นสมาธิเท่านั้นก็ตีความหมายไปได้ถึงธรรมขั้นสูงสุดว่าคาดไม่ถูกเช่นเดียวกันหมด ถ้าจิตไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์เสียก่อนแล้วจะไม่ถูกกับความเป็นจริงของธรรมขั้นนั้น ๆ เลย เราเรียนก็เรียน การเรียนก็ต้องเป็นไปด้วยความจำ ความคาดความคิดความปรุงหมายสูงหมายต่ำต่าง ๆ ตามนิสัยของจิตที่ยังไม่เคยรู้ ธรรมประเภทที่ต้องการจะรู้ด้วยการที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น เพราะการเรียนกับความสัมผัสที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้นเป็นคนละเรื่องละราว ไม่ใช่อย่างเดียวกัน ท่านจึงสอนให้ปฏิบัติ

ถ้าอยากรู้ความจริงของธรรมขั้นนั้น ๆ มีสมาธิธรรมเป็นต้น ก็พึงปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านสั่งสอนเอาไว้ ดังที่เราทั้งหลายเคยได้ยินได้ฟังและได้ปฏิบัติเป็นประจำเรื่อยมาอยู่แล้วนี้ หากผลยังไม่ปรากฏมากนักน้อย ถึงจะปฏิบัติเท่าไรก็ยังไม่ได้สัมผัสหรือว่ายังไม่เข้าสู่ความจริง

อย่างท่านว่าจิตสงบนี้ จิตของเราจะต้องคิดต้องคาดไว้แล้วว่า ความสงบเป็น อย่างนั้น ๆ แต่เวลาจิตได้สัมผัสเข้าไปด้วยภาคปฏิบัติ จนปรากฏเป็นความสงบขึ้นมาแล้ว ความคิดความคานนั้นก็ล้มเหลวไปหมด เหลือแต่ความจริงที่ปรากฏอยู่กับตัวเป็นที่แน่ใจแน่นอนภายในจิตใจ นั้นเริ่มถูกตามหลักความเป็นจริงแล้ว

เพราะธรรมนี้ไม่ใช่ธรรมคาด จะเป็นสมาธิธรรมก็ตาม ปัญญาธรรมทุกชั้นของสมาธิและปัญญาก็ตาม จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น เป็นหลักความจริงทั้งนั้น ไม่ใช่ความจำ ไม่ใช่ความคาดความดันเดา ความคิดปรุงแต่งต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น ๆ เป็นคนละโลกไปเลย

ด้วยเหตุนี้ผู้นำธรรมะมาสั่งสอนโลก จึงต้องรู้ทุกแง่ทุกมุม ไม่มีคำว่าลึกลับในบรรดาธรรมที่นำมาสั่งสอนโลก คือพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ เป็นผู้ทรงสัมผัสสัมผัสพันธ์ ในสมาธิก็เต็มภูมิของศาสดามาแต่ละพระองค์ ไม่ว่าจะสมาธิขั้นใดเต็มพระทัยด้วยกัน ปัญญาขั้นใดก็ทรงรู้ทรงเห็นทุกแง่ทุกมุมของปัญญา การที่จะแก้ไขถอดถอนกิเลสประเภทใด ๆ นั้นก็ทรงดำเนินมาแล้วทุกแง่ทุกมุม จนสามารถบรรลุธรรมเป็นขั้น ๆ ขึ้นไปจนกระทั่งวิมุตติหลุดพ้น เรียกว่าตรัสรู้ นี่เป็นความกระจำแจ้งในพระทัยด้วยการปฏิบัติของพระพุทธเจ้ามาแล้ว

เฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันนี้ ที่ได้นำธรรมมาสั่งสอนโลกนั้นสั่งสอนพอประมาณเท่านั้น ไม่ได้มากสมภูมิของศาสดา ที่ทรงรู้ทรงเห็นทุกแง่ทุกมุมครอบโลกธาตุนี้เลย การนำธรรมมาสั่งสอนสัตว์โลก ย่อมสั่งสอนให้พอเหมาะพอดีกับจริตนิสัย ที่จะควรได้ธรรมประเภทใดเข้ามาเป็นสมบัติของตน ก็ทรงสั่งสอนตามขั้นนั้น ๆ แม้จะเทศน์ในส่วนรวมก็ตาม

ธรรมะส่วนรวมกับธรรมะเฉพาะนั้นต่างกัน คือเทศน์สอนบุคคลเฉพาะหรือตอบปัญหาแต่ละราย ๆ เป็นเรื่องเฉพาะ แต่การเทศน์ว่าการในชุมนุมชนหรือสังฆมณฑล ย่อมจะแสดงธรรมะอย่างกว้างขวางลึกซึ้งมาก ให้ผู้ฟังทั้งหลายได้เป็นที่เข้าใจทั่วถึงกัน ตามจริตนิสัยของตนที่จะพึงรับได้ในธรรมแง่ใดข้อใดมุมใดขั้นใด ก็ให้ได้รับ ๆ ไม่ให้เสียความมุ่งหมาย สมกับศาสดาโดยแท้ ว่าการแนะนำสั่งสอนสัตว์โลกนั้นไม่มีอัดไม่มีอั้น ตลอดทั่วถึงไปหมด

แม้เช่นนั้นธรรมะที่ยังไม่ได้แสดงแก่ผู้ใด ยังมีอีกมากมายในพระทัยของพระองค์ เพราะทรงรู้แจ้งแทงทะลุไปหมดในสามแดนโลกธาตุ อันเป็นเขตแดนของสมมุตินี้ ไม่มีจุดใดตอนใดที่พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงรู้ทรงเห็น ย่อมสามารถรู้เห็นได้โดยตลอดทั่วถึง แต่การนำมาสั่งสอนสัตว์โลกนั้น จะเลือกเฟ้นเอาธรรมที่จะเป็นประโยชน์ในวงสัตว์มาแสดงเท่านั้น ไม่ได้แสดงตามความรู้ความเห็นของศาสดาเสียทุกแง่ทุกมุมซึ่งใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะรับประโยชน์จากธรรมนั้นได้ และก็สมภูมิกับศาสดาว่าสั่งสอนสัตว์โลกสั่งสอนอย่างไรโลกถึงจะได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน

สิ่งใดที่ไม่ใช่วิสัยของโลกจะได้รับประโยชน์ แต่เป็นวิสัยของศาสดาจะต้องรู้ต้องเห็น ก็ต้องยกไว้ตามภูมิของศาสดา ทรงนำมาแสดงเฉพาะที่เหมาะสมกับสัตว์โลกจะได้รับผลรับประโยชน์เท่านั้น ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งวันปรินิพพาน ธรรมทั้งหลายที่ทรงแสดงแก่สัตว์โลกก็ไม่มีอัดมีอั้น คำว่าหมดไม่มี เพราะความรู้ของศาสดา

นั้นกว้างขวางหาประมาณไม่ได้เลย ท้องฟ้ามหาสมุทรยังเอามาเทียบกับความรู้ของ พระพุทธเจ้าไม่ได้

เมื่อเป็นเช่นนั้นจะอัดอั้นอย่างไรในบรรดาความรู้แจ่มแจ้งแทงทะลุไปหมด และ นำมาสั่งสอนสัตว์โลกจะให้อัดอั้นไปที่ตรงไหน จนตรอกจนมุมที่ไหน ว่าธรรมะนี้ได้ หมดแล้ว สุตวิสัยแล้วที่จะสั่งสอนสัตว์โลกทั้ง ๆ ที่กำลังบิบบินอยู่ แต่อุบายแห่ง ธรรมที่จะนำมาแก้ไขสัตว์โลกนี้ได้สิ้นสุดลงไป เพราะภูมิของศาสนามีเพียงเท่านั้น อย่างนี้ไม่มีเลย นอกจากสัตว์ทั้งหลายไม่สามารถอาจเอื้อมตามภูมิธรรมที่พระองค์ ทรงรู้และนำมาสั่งสอนเท่านั้นเป็นราย ๆ ไป

สัตว์โลกรายใดที่สามารถในธรรมชั้นใดภูมิใด ก็ได้รับประโยชน์จากพระองค์ ซึ่งทรงแสดงไว้อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นยังมีเกี่ยวกับเรื่องปัญหาของผู้ปฏิบัติที่ได้ สัมผัสสัมพันธ์กับปัญหาข้อใด ๆ ที่ทูลถามพระองค์ ก็ประทานหรือแก้ปัญหานั้น ๆ ให้เหมาะสมกับผู้ไปศึกษานั้นเป็นราย ๆ ไป นี่เป็นอย่างนี้ ส่วนภูมิของศาสนานั้น ท้องฟ้ามหาสมุทรสุดสมมุติยังจะเอาไปเปรียบเทียบไม่ได้ นี่จึงเรียกว่าศาสนา

ศาสนาเท่านั้นเป็นผู้รู้แจ้ง ใครจะคาดจะเดาจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม แต่ความ เป็นของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น รู้อย่างนั้น เห็นอย่างนั้น จึงเรียกว่าศาสนา สุตวิสัย ของโลกที่จะอาจเอื้อมดันเตาไปตามพระองค์ได้ พระองค์ก็ไม่ได้สนพระทัยกับใคร จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ใครจะคิดในแง่ใดมุมใดเป็นวิสัยของสัตว์มีกิเลส ก็ยอมคิดไปเป็น ธรรมดาลัย ๆ แล้ง ๆ ไปอย่างนั้น ส่วนองค์ศาสนาแล้วไม่มีคำว่าลม ๆ แล้ง ๆ รู้ จริงเห็นจริงทุกแง่ทุกมุม

เพียงที่นำมาสั่งสอนสัตว์โลกนี้ สัตว์โลกบางภูมิบางรายถ้านับรวมกันแล้วก็มี จำนวนมาก ที่ไม่อาจเชื่อตามพระโอวาทของพระพุทธเจ้าได้ แต่พระองค์ก็ต้องแสดง เพราะผู้ที่อยู่ในวิสัยจะรู้จะละ จะเคารพนับถือ หรือจะเชื่อตามพระโอวาทของพระ พุทธเจ้านั้นยังมีอีกมากมาย ไม่ให้เสียผลเสียประโยชน์แก่สัตว์เหล่านั้น ที่จะพึงได้รับ ผลรับประโยชน์ จากพระโอวาทของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ในแง่ต่าง ๆ

สรุปความลงย่อ ๆ ดังที่ท่านแสดงให้เห็นชัดเจนอยู่เวลานี้ก็ไม่มีอยู่ที่ไหน มี อยู่ในหัวใจของสัตว์โลกนี้แลซึ่งเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่เรื่อยมา ดังท่านว่าบาปมี จริง บุญมีจริง นรกมีจริง สวรรค์มีจริง พรหมโลกมีจริง นิพพานมีจริง นี้อยู่ในวิสัย ของสัตว์ที่จะพึงรู้พึงอาจเอื้อมถึง สัมผัสสัมพันธ์ถึงอยู่ แม้เช่นนั้นจำนวนสัตว์โลกที่ ไม่เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีก็มีจำนวนไม่น้อย

แต่พระองค์ไม่ได้ถือมาเป็นอุปสรรค ต่อการแสดงธรรมแก่สัตว์โลกทั้งหลาย ที่จะได้รับผลรับประโยชน์จากพระองค์ยังมีอยู่มากมาย ด้วยเหตุนี้จึงทรงแสดงธรรมลงในท่ามกลางแห่งขวากแห่งนามของผู้ที่ไม่เชื่อ ผู้ไม่เคารพเลื่อมใส ผู้หูหนวกตาบอดซึ่งมีอยู่มากมาย ในขณะที่เดียวกันผู้หูดีตาดี ผู้สะอาดแสวงหาความพ้นทุกข์เป็นชั้น ๆ ขึ้นไปยังมีอยู่อีกมากมาย และผู้ที่ติดตามเสด็จพระพุทธเจ้าใกล้ชิดติดพันเข้ามาเป็นลำดับลำดับ ก็ยังมีอยู่อีกมากมายเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้นพระโอวาทของพระพุทธเจ้า จึงทรงแสดงลงในขวากในนามของผู้รกรู้งด้วยกิเลสตัณหาแน่นหนามั่นคงปิดกั้นอยู่ในจิตใจ ไม่อาจที่จะให้เกิดความเชื่อถือและเคารพเลื่อมใส ทั้งการปฏิบัติก็เป็นไปไม่ได้ พระองค์ก็ยังทรงแสดงอยู่ในท่ามกลางแห่งขวากนามเหล่านี้ ก็เพราะผู้ที่หวังผลหวังประโยชน์และผู้ที่จะเชื่อธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนด้วยความรู้อย่างเห็นจริงยังมีอยู่อีกมากมาย

จึงต้องเป็นสนามแห่งการ ถ้าจะพูดว่าข้าศึกก็เป็นสนามรบ สนามรบกับกิเลสของผู้ไม่เชื่อธรรมมีจำนวนมากมาย และเป็นศัตรูต่อพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงให้แก่ผู้มีอุปนิสัยสามารถ จะเชื่อเคารพนับถือจะปฏิบัติตามได้อยู่เป็นจำนวนมากโดยไม่อาจสงสัย

ด้วยเหตุนี้ศาสนธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ คือเรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก นิพพาน จึงแสดงลงในท่ามกลางของสัตว์ทั้งหูหนวกตาบอด ทั้งหูดีตาดีแล้วแต่ใครจะรับได้มากน้อยเพียงไร ผู้ไม่รับพระองค์ก็ไม่เสียประโยชน์ เพราะมุ่งประโยชน์ต่อผู้ที่ควรจะได้รับซึ่งมีอยู่มากมาย ดังที่เราทั้งหลายได้รู้ได้เห็น หากเราไม่รู้ประจักษ์ในหัวใจของเราก็พอทราบได้ในตำรับตำราที่ท่านจดจารึกเอาไว้ เกี่ยวกับเรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ เป็นต้น และความเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลายซึ่งเป็นเรื่องความจริงล้วน ๆ ไม่มีสิ่งใดคำว่าปลอมเข้ามาเจือปนอยู่เลย ในพระโอวาทที่ทรงรู้ทรงเห็นแล้วจึงนำมาแสดงเหล่านี้

ท่านผู้ที่จะสามารถรู้เห็นตามที่ทรงแสดงและเชื่อพระองค์ จนถึงขนาดที่ว่าเชื่ออย่างถึงใจ เป็นตายยอมถวายพระพุทธเจ้าเลยก็มีจำนวนมากมาย เช่น พระอรหันต์เป็นอันดับหนึ่ง ที่มอบกายถวายชีวิตต่อพระพุทธเจ้า โดยไม่มีความเชื่อเสียตายในชีวิตของตนแม้แต่น้อยเลย บุษยาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วยความเชื่ออย่างฝังใจอันลึกซึ้ง ไม่มีอะไรซึ่งเกินความเชื่อของพระอรหันต์ท่าน ได้ฝังลึกในพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พร้อมกับสักขีพยานที่รู้ที่เห็นภายในจิตใจของตน อันสืบเนื่องมาจากพระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว จึงรู้จึงเห็น นี้อันดับหนึ่ง

อันดับต่อไปก็พระโสดา พระสกิทาคา พระอนาคา ท่านเหล่านี้มอบได้ในเรื่องคำว่าบาป ว่าบุญ ว่านรก สวรรค์ มอบได้ตามกำลังความสามารถของตนที่ยังทราบ พอที่จะเป็นเครื่องยืนยันได้มากน้อยเพียงไร มีความเชื่อความเคารพต่อพระศาสดาเต็มกำลังความสามารถของตนชั้นนั้น ๆ ขนาดนั้น ๆ

ส่วนพระอรหันต์แล้ว ร้อยทั้งร้อย พันทั้งพัน หมื่นทั้งหมื่น แสนทั้งแสน เปอร์เซ็นต์ ไม่มีอะไรหลุดไม่หลุดมือไปแม้แต่ชนิดหนึ่งเลย คือท่านเหล่านี้แลเป็นผู้เทิดทูน เป็นผู้จะรักษาศาสนา คือความจริงของพระพุทธเจ้าไว้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แม้ใครจะเชื่อไม่เชื่อก็ตาม ท่านเหล่านี้ฝังลึกเต็มที่แล้ว

นี่ละธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สัตว์โลกเรื่อยมา เรียกว่าออกตลาดจริง ๆ ให้สัตว์โลกทั้งหลายได้รู้ได้เห็นอย่างไม่ทรงสะทกสะท้าน เพราะทรงทราบแล้วว่า จะเป็นผลเป็นประโยชน์แก่สัตว์โลก ผู้มีความมุ่งมั่นในความจริงทั้งหลายอยู่อย่างเต็มพระทัย

เวลาพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วมาแนะนำสั่งสอนสัตว์โลก เราทั้งหลายก็ได้ทราบในตำรับตำรา พระสาวกอรหันต์มีจำนวนเท่าไร ที่เป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ นับตั้งแต่พระอรหันต์ลงมาจนกระทั่งพระโสดาบัน แล้วก็กัลยาณปุถุชน และผู้มีอุปนิสัยสามารถที่จะฉลาดรู้ตามพระพุทธเจ้า ยังมีอยู่อีกจำนวนมากมาย

นอกจากนั้นยังฝังอุปนิสัยปัจจัยในการประกอบคุณงามความดี ตามหลักแห่งสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบนี้แล้ว อันเป็นการเพิ่มพูนบุญญาบารมีของตนขึ้นไปโดยลำดับลำดับ ไม่ขาดทุนสูญดอกที่ได้พบเห็นพระพุทธเจ้า หรือได้ฟังพระโอวาทคำสั่งสอนของท่าน เป็นเครื่องเสริมต่อบารมีให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป นี่ล้วนแล้วตั้งแต่ได้รับประโยชน์มหาศาลจากพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ ทั้งนั้น

เฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันของเรา สัตว์โลกทั้งหลายยังจะได้รับประโยชน์ต่อไปอีกถึง ๕,๐๐๐ ปีเป็นกำหนด นี่พระองค์ทรงวางตาข่ายคือพระญาณได้ทราบตลอดทั่วถึงไปหมดแล้วว่า สัตว์โลกยังจะได้รับผลรับประโยชน์จากพระโอวาท ที่วางเป็นบันไดหรือแนวทางนี้ไว้จำนวนไม่น้อยเลย ตั้งแต่ปัจจุบันที่พระองค์ปรินิพพานไปจนกระทั่งถึง ๕,๐๐๐ ปี จึงจะหมดจะสิ้นความเคารพนับถือ ความเชื่อ ความเลื่อมใสในบาปในบุญคุณโทษทั้งหลายอันเป็นกรรมของสัตว์ เพราะอำนาจของกิเลสหนาแน่นเข้าทุกวัน ๆ หนาแน่นจนกระทั่งว่าสิ่งใดมีก็ปิดไว้หมดอย่างมิดชิด ไม่ให้รู้ให้เห็นตามความเป็นจริงนั้น ๆ

ตามปกติของหลักธรรมชาติแล้ว บาปเคยสูญไปจากโลกที่ไหนเมื่อไร มีมาตั้งแต่มิโลกมีสมมุติ บาปก็ดีบุญก็ดี นรก สวรรค์ มีเป็นหลักธรรมชาติของตนมานานขนาดไหน แม้พระพุทธเจ้าเองท่านยังไม่ทรงพยากรณ์ว่ามีมาแต่สมัยนั้นครั้งนั้น เพราะจะไม่เกิดประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลายจากคำพยากรณ์เหล่านี้ พระองค์จึงไม่ทรงพยากรณ์

บอกแต่ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นภัย สิ่งเหล่านี้เป็นคุณ ให้สร้างตัวเพื่อความเป็นคุณ และละเว้นสิ่งที่เป็นภัยในวงปัจจุบันอัฏฐกาณันนี้ให้ประจักษ์ภายในหัวใจ แล้วเราจะได้ตัดดวงเอาคุณงามความดีทั้งหลายเข้าสู่ใจ โดยไม่ต้องไปนับไปอ่านให้เสียเวลาว่าเวลานรกนี้มีมาตั้งแต่เมื่อไร สวรรค์มีมาแต่เมื่อไร บาปบุญนี้มีมาแต่เมื่อไร ซึ่งถามเท่าไรก็หมดลมไปเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย

เช่นเดียวกันกับหนามยอกเท้าเรา แทนที่จะถอดถอนหนามออกจากฝ่าเท้า ยังต้องไปถามถึงว่าหนามนี้คือหนามอะไร หนามนี้เกิดมาจากสกุลใด หนามนี้มีมาตั้งแต่เมื่อไร เกิดมาแต่เมื่อไร สกุลของหนามนี้มีมาแต่นานเท่าไรก็ปวดก็คันก็แสบ จนสุดท้ายฝ่าเท้าก็เน่าเฟะเสียไปหมดไม่เกิดประโยชน์อันใด เพราะฉะนั้นที่จะทำให้เกิดประโยชน์อันเหมาะสมตามความเป็นจริง ต้องรีบถอดถอนหัวหนามนั้นออกเสียแล้วพยายามใส่การรักษา ฝ่าเท้าก็หายไปได้ในเวลาอันควร แม้จะไม่ไปถามสกุลหนาม รู้สกุลหนามหรือไม่รู้ก็ตาม ก็ไม่ทำอะไรให้ฝ่าเท้าดีขึ้น ยิ่งกว่าการถอดถอนหัวหนามนั้นออกแล้วใส่ยาเข้าไปเสียเท่านั้น นี่เป็นทางที่ถูกต้องโดยถ่ายเดียว

ที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงพยากรณ์สิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สุตวิสัยของสัตว์ทั้งหลายและไม่เกิดประโยชน์อันใด พระองค์จึงไม่ทรงพยากรณ์ ทรงนำธรรมะที่พอเหมาะพอดีกับสัตว์ทั้งหลาย เช่นเดียวกับสั่งว่าให้ถอดถอนหัวหนามออกอย่างรวดเร็ว แล้วรีบพยายามใส่ ไม่ต้องไปถามสกุลหนามให้เสียเวลาลำเวลา เดี่ยวเท้าจะเน่าเฟะ

นี่ก็เหมือนกัน ไม่ต้องไปถามหาว่าบาปมีมาแต่เมื่อไร บุญ นรก สวรรค์ นิพพานมีมาแต่เมื่อไร ตัวของเราซึ่งถูกกิเลสเหี้ยมบ้าทำลายนี้มีมาแต่เมื่อไร แต่มันก็ทิ่มแทงบีบบังคับหัวใจให้เดือดร้อนวุ่นวายระส่ำระสายกันอยู่ในบรรดาจิตวิญญาณของสัตว์ทุกดวงไม่เคยว่างเว้นเลย นี่เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่เราจะรีบถอดถอนกิเลสซึ่งเทียบกันได้กับหนามให้ออกไป ด้วยวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน คือการบำเพ็ญคุณงามความดี ละเว้นสิ่งใดที่ไม่ดี แม้เคยทำมาแล้วก็ให้ละให้เว้น ซึ่งเทียบกันกับการถอดถอนหัวหนามออกจากเท้าของตน แล้วระมัดระวังอย่าได้เหยียบขวากเหยียบหนามอีกต่อไป สิ่งใดที่ดีให้บำเพ็ญและพอกพูนเข้ามาสู่ตน

นี่เป็นวิสัยของศาสดาที่ทรงรู้ทรงฉลาดรอบคอบ สมความเป็นศาสดาเอกของโลก นำธรรมที่เหมาะสมกับโลกจะได้รับผลประโยชน์มาสั่งสอนโดยถ่ายเดียวเท่านั้น สิ่งใดที่ไม่เกิดประโยชน์แม้พระองค์จะทรงทราบมากมายขนาดไหน ก็ไม่ทรงสอนให้สัตว์โลกประกอบกระทำกัน ทรงนำมาสั่งสอนเฉพาะที่จะเป็นประโยชน์เท่านั้น เหมือนอย่างหมอที่รักษาคนไข้ ยามีเต็มตู้เต็มหีบ อันใดเป็นประโยชน์ อย่างไม่เป็นประโยชน์ หมอทราบเอง จะนำมาเฉพาะยาที่เหมาะสมกับโรคชนิดนั้น ๆ เท่านั้น ที่คนไข้จะได้รับประโยชน์แล้วหายกลับไปบ้านได้เป็นปกติ

นี่ก็เหมือนกัน อันใดที่อยู่ในวิสัยที่สัตว์ทั้งหลายจะได้รับผลประโยชน์ พระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงธรรมเหล่านั้น ให้บรรดาสัตว์ทั้งหลายได้ทราบตามกำลังความสามารถของตน ที่จะอาจเอื้อมถึงในธรรมะขั้นนั้น ๆ ไม่เสียประโยชน์ไปโดยถ่ายเดียว คนหนึ่งได้รับประโยชน์ในธรรมขั้นหนึ่งแง่หนึ่ง คนหนึ่งได้รับประโยชน์ในธรรมขั้นหนึ่งแง่หนึ่ง เมื่อหลายสัตว์หลายบุคคลเข้าไปก็ได้รับประโยชน์มากมาย

เพราะธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่สัตว์นั้น มีมากต่อมากจนหาประมาณไม่ได้เลย ที่ท่านยกมาแสดงเพียง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ ท่านยกมาพอประมาณ ท่านนำมาเฉพาะที่จำเป็นและเหมาะสมกับผู้ที่มีความเคารพเลื่อมใส จะประพฤติปฏิบัติตามได้ตามกำลังของตน ไม่ให้มากกว่านั้น ซึ่งเป็นการเหลือเพื่อเหลือกำลังที่จะประพฤติปฏิบัติได้ แล้วเกิดความท้อถอยน้อยใจไปได้ จึงต้องนำมาเฉพาะธรรมที่เหมาะสมกับเหตุกับผล ที่จะเป็นประโยชน์แก่สัตว์ผู้ปฏิบัติตามนี้เท่านั้น

ตั้งมัชฌิมาปฏิปทานี่ทรงแสดงไว้ในอริยสัจ ๔ นี้เป็นหลักใหญ่มากทีเดียว ครอบคลุมโลกธาตุ กิเลสตัวใดจะเห็นอริยสัจ ๔ นี้ไปไม่ได้ ในอริยสัจ ๔ นี้ก็ครอบทั่วกิเลสไว้ เช่น สมุทัยสัจ ทุกขสัจเป็นผลที่เกิดขึ้นจากสมุทัยสัจเป็นผู้ผลิตขึ้น และมรรคสัจ นิโรธสัจ นั้นเป็นธรรมชาติที่จะสังหารกิเลสทั้งหลาย อันนี้เป็นสำคัญมาก พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วอย่างถูกต้องแม่นยำ สมบูรณ์บริบูรณ์เต็มที่หาความบกพร่องไม่ได้เลย อันดับต่อไปที่รองกันลงมาก็แสดงอนุุปุพพิทตา ๕ มี ทาน ศีล สวรรค์ อาทินพ เนกขัมมะ เป็นขั้น ๆ ขึ้นไป

การให้ทานเป็นผลประโยชน์มากมายเพียงไร พระองค์ก็ทรงแสดงไว้เป็นพื้นฐานแล้ว ผู้ใดอยากทำบุญให้ทานมากน้อยตามกำลังความสามารถก็ได้ ตักตวงเอาผลทานที่ได้ให้ทานไปแล้วมากน้อยนั้นเต็มหัวอกของตน ศีลท่านก็บอกแล้ว ศีลก็รักษาตัวให้มีคุณค่า ให้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตัวของเราและสังคมที่เกี่ยวข้องกัน

แล้วก็สวรรค์ คนมีทานมีศีลไม่ได้สวรรค์จะไปไหน เพราะสวรรค์สำหรับคนดีที่มีคุณงามความดีเท่านั้นที่จะไป

จากนั้นแล้วก็ค่อยแสดงเห็นขึ้น ๆ เหมือนเรือบินเห็นฟ้า แสดงสูงขึ้นเป็นลำดับลำดับ จนกระทั่งเนกขัมมะ ความสลัดทิ้งไปเสียในบรรดาสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจ เบื้องต้นก็ออกจากเนกขัมมะ จะออกบวชหรือออกประพฤติปฏิบัติอย่างไรก็ตามแล้วแต่ อันนี้เป็นขั้นหนึ่ง ขั้นต่อไปบวชหรือไม่บวชก็เนกขัมมะ คือความสลัดสิ่งที่เป็นภัยต่อจิตใจทั้งหลายให้หมดให้สิ้นไปจากใจนั้นแล จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นไม่นอกเหนือไปจากอนุปปกัปปิกถา ๕ นี้เลย นี่ท่านก็แสดงไว้แล้วอย่างเต็มภูมิ

ใน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนั้นท่านแยกไว้สิ่งนั้นเท่านั้นพระธรรมชั้นนี้ สิ่งนี้เท่านั้นพระธรรมชั้นนี้ แต่ผมลืมเสีย ถึงจำไม่ได้ก็มีอยู่ในตำรับตำราแล้ว ขอให้ท่านทั้งหลายได้ดูเอา นี่คือความจำเป็นแห่งธรรมทั้งหลายที่เหมาะสมกับจริตนิสัยของสัตว์จะพอดำเนินหรือปฏิบัติตามได้

ถ้าหากพระองค์จะแสดงให้เห็นมากยิ่งขึ้นแล้ว ฟังซิตั้งแต่วันพระองค์ตรัสรู้ธรรมและสอนโลกมาจนกระทั่งวันปรินิพพาน ธรรมะยังไม่ได้หมดได้สิ้นไปเลย มีมากขนาดไหนที่บรรจุอยู่ในพระทัยของพระองค์ซึ่งทรงรู้แจ้งแทงทะลุไปหมด ในบรรดาแดนสมมุติไม่มีอะไรที่จะลึกลับต่อพระญาณ คือความหยั่งทราบของพระพุทธเจ้านั้นเลย แต่พระองค์ไม่ทรงนำมาแสดงดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้นนั้น ให้หมดสิ้นไปเสียทุกแง่ทุกมุม

ถึงพระองค์จะแสดงให้เห็นหมดสิ้นก็เป็นไปไม่ได้ เพราะเรื่องสังขารเป็นเรื่องของสมมุติ สังขารร่างกายก็มีวันแตกวันดับได้ เฉพาะพระองค์ก็อายุ ๘๐ ปีเท่านั้นก็ปรินิพพานไปแล้ว ธรรมะเหล่านั้นถึงจะยังมากขนาดไหน สังขารก็ไม่ได้อำนวยพอที่จะให้เป็นไปตามธรรมนั้น ซึ่งจะต้องนำมาแสดงให้เห็นหมดทุกแง่ทุกมุมต่อสัตว์ทั้งหลายนั้นแหละธรรมะมากขนาดนั้น ในภูมิของศาสดาภูมิของสาวกก็รองลำดับลำดับกันลงมา

เพราะท่านรู้จริง ๆ ท่านเห็นจริง ๆ บรรดาธรรมที่ท่านมาแสดงแก่โลก เช่นพระพุทธเจ้าของเรา ไม่ว่าจะแสดงในแง่ใดมุมใด พระองค์ทรงสัมผัสสัมพันธ์มาหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เรียกว่านำพระองค์ออกมาเป็นเครื่องยืนยัน เป็นสักขีพยาน เป็นเครื่องรับรองไว้เลยว่า สิ่งเหล่านี้ติดภาคได้ผ่านมาหมดแล้ว ได้สัมผัสสัมพันธ์มาหมดแล้ว ทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งหยาบทั้งละเอียด ไม่ว่าจะส่วนดีส่วนชั่ว อันหยาบอันละเอียดสุดยอดก็ได้ผ่านมาแล้ว

ถ้าหากทุกข์หันตทุกข์พระองค์ก็ทรงทราบมาทุกแห่งทุกมุม และเคยสัมผัสสัมผัสพันธุมาแล้วเช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลาย เพราะเกิดตาย ๆ มากี่กัปก็กลับไปทำไมจะไม่ตกมหันตทุกข์ล่ะ พระองค์ก็ทรงนำมาแสดง แล้วเป็นเครื่องยืนยันไปหมด ไม่ได้มาแสดงแบบลูป ๆ คล่า ๆ

เพราะฉะนั้นการสอนโลกของพระองค์ จึงต้องสอนให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยถึงพระทัยทุกอย่าง ทุกแห่งทุกมุมในบรรดาชีวิตทั้งหลาย ตลอดถึงความสุขความทุกข์ สุขขนาดไหนทุกข์ขนาดไหน พระองค์ทรงนำมาแจ้งให้ทราบหมด เพราะทุกข์ถึงขั้นมหันตทุกข์พระองค์ก็ทรงยืนยันแล้วในพระองค์เอง ทรงรู้ทรงเห็นแล้ว พระองค์ผ่านพ้นมาแล้ว

สัตว์ที่จมอยู่ในรกได้รับมหันตทุกข์ ทำไมพระองค์จะไม่ทรงทราบด้วยพระญาณ ไม่อย่างนั้นจะเรียกว่าศาสตราจารย์หรือโลกวิทู รู้แจ้งโลก หรือสัพพัญญูได้อย่างไร ต้องรู้อย่างเต็มพระทัย ถ้าหากนิพพานพระองค์ก็ทรงไว้แล้ว บรมสุขก็ทรงไว้แล้วจึงได้นำมาแสดงให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้งดีและชั่วสุขทุกข์ประการใดไม่มีอันใดเหลือเลย

พระองค์ทรงแสดงด้วยความอาญาชาญชัย เพราะพระองค์เอาพระองค์เองเป็นตัวสักขีพยาน เป็นเครื่องยืนยันว่าธรรมทั้งหลายเหล่านี้ เราเองเคยได้รู้ได้เห็นมาแล้ว และเคยสัมผัสสัมผัสสิ่งเหล่านี้มาแล้วทั้งดีและชั่ว จึงได้นำมาสั่งสอนสัตว์โลกด้วยความเต็มพระทัยและเมตตาเต็มส่วน

ด้วยเหตุนี้เองพระพุทธเจ้าสั่งสอนสัตว์โลก จึงผิดกับคนทั้งหลายสั่งสอนกันอยู่มากมาย รองลำดับลงมาก็คือพระสาวก ท่านก็รู้จักเห็นเต็มสติกำลังความสามารถของท่านเหมือนกัน ท่านจึงพูดได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ว่าจะพูดถึงเรื่องมรรคเรื่องผล สวรรค์นิพพานอะไร ท่านก็พูดได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะท่านรู้ท่านเห็นเต็มหัวใจของท่านแล้วทำไมจะพูดไม่ได้

แม้แต่กิเลสละเอียดขนาดไหนอยู่ในหัวใจของท่าน ท่านยังม้วนเลื้อยมันลงได้เสียจนไม่มีเหลือ กลายเป็นจิตที่บริสุทธิ์ขึ้นมา แล้วได้นำมาว่าเป็นพระอรหันต์ นั้นละเอียดยิ่งกว่าสิ่งใดอีก ในบรรดาทุกข์ทั้งหลาย หรือนรกกี่ดีสวรรค์ก็ดี ไม่ได้ละเอียดยิ่งกว่ากิเลสประเภทที่มันแหลมคมที่สุดอยู่ภายในจิตใจนั้นเลย เมื่อเปิดอันนั้นออกแล้วทำไมสิ่งใดมีสิ่งใดเป็นอยู่จะไม่เห็นจะไม่รู้ ต้องเห็นต้องรู้ เมื่อรู้เมื่อเห็นเต็มหัวใจแล้ว ทำไมจะมาแสดงตามความเป็นจริงนั้นอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่ได้ หากความสะทกสะท้านมาจากที่ไหน ในบรรดาความจริงทั้งหลายที่ได้รู้ได้เห็นมาเต็มหัวใจแล้วนั้น

นี่ละการแสดงธรรมของท่านจึงผิดแปลกแตกต่างกันกับเราทั่ว ๆ ไป สามัญชนทั่ว ๆ ไป แสดงชี้แจงบอกกันสั่งสอนกัน เพราะส่วนมากมักเป็นคำบอกเล่า ได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ตำรับตำรามาอย่างไร ก็มาชี้แจงแสดงบอกกันตามกำลังความสามารถของตนที่จำได้ แม้อู้อ้อไม่รู้เรื่องอย่างลึกซึ้งเหมือนท่าน การแสดงจะให้ลึกซึ้งได้อย่างไร รู้ยังงี้ก็แสดงเพียงเท่านั้น ถ้าหากเป็นภาคปฏิบัติ เช่น ผู้จิตเป็นสมาธิ แสดงสมาธิได้อย่างเต็มมรรคเต็มธรรมเต็มภูมิของสมาธิ ถ้าเป็นผู้ได้ถึงขั้นสมาธิเต็มภูมิก็แสดงได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยของสมาธิไม่อัดไม่อั้น แต่เรื่องปัญญาแสดงไม่ได้ นอกจากจะนำตำรับตำรามากางแล้วว่ากันไปตามตำรับตำราเท่านั้น

ต่อเมื่อได้สัมผัสสัมพันธ์ทางด้านปัญญาเข้าเป็นลำดับลำดับ จนกระทั่งถึงปัญญาทุกขั้นทุกภูมิแล้ว ทำไมจะพูดเรื่องปัญญาไม่ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเช่นเดียวกับสมาธิละ และเมื่อปัญญาได้เต็มภูมิแล้วจะไปไหนถ้าไม่ถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น และยิ่งความวิมุตติหลุดพ้นนั้นเป็นผลของอะไร ก็เกิดมาจากปัญญาเป็นผู้ชำระสะสางละเอียดทั่วถึง จนกระทั่งกลายเป็นจิตที่บริสุทธิ์ขึ้นมา ทำไมท่านจะพูดไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ว่าสมุทัยละเอียดขนาดไหน

ปัญญานั้นถ้าหากว่าเราจะพูดปัญญาธรรมดา ๆ ก็จะไม่ถึงใจท่านผู้รู้ผู้เป็นเหมือนกัน ปัญญาต้องเป็นปัญญาที่แหลมคม เรียกว่าคาดไม่ได้คิดไม่ถึง สามารถที่จะฟังเรื่อง อวิชชาปุจฉยา นั้นละจอมแห่งภพอยู่ตรงนั้น จอมแห่งสมมุติ ยอดแห่งสมมุติอยู่ตรงนั้น แล้วก็ยอดแห่งวิมุตติ สาเหตุที่จะเป็นยอดแห่งวิมุตติคืออะไร ก็คือมหาสติมหาปัญญา เอาแต่เพียงกลาง ๆ ว่าขั้นมหาสติมหาปัญญา สิ่งที่เกิดแทรกอยู่ในมหาสติมหาปัญญานั้นพูดไม่ได้ก็ตาม เอรวมเข้ามาเป็นมหาสติมหาปัญญา นี่แหละเป็นเครื่องสังหารอาสวะที่ละเอียดแหลมคมที่สุดให้พังลงไปจากจิตใจ

เมื่อจิตใจได้เปิดออกหมดแล้ว ทำไมจะไม่รู้ ทำไมจะไม่เห็น สิ่งที่มีอยู่เหล่านั้นไม่ได้ละเอียดยิ่งกว่าธรรมชาตินี้ เมื่อเปิดมหาเมฆที่กำลังอยู่ภายในจิตใจนี้ออกแล้วทำไมจะไม่รู้ทำไมจะไม่เห็น เมื่อรู้แล้วเห็นแล้วทำไมจะพูดไม่ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างอาจอย่างหาญ ใครจะเชื่อก็ตามไม่เชื่อก็ตาม ความจริงเป็นอย่างนี้

สอนเราสอนได้แล้วอย่างนี้ เป็นมาอย่างนี้เต็มภูมิแล้ว สอนคนอื่นให้เต็มภูมิที่ควรจะสอน ส่วนที่เขาจะเชื่อได้มากน้อยเพียงไรนั้นเป็นอุปนิสัยสามารถของแต่ละราย ๆ ผู้ไม่เชื่อก็เป็นกรรมของเขา ผู้เชื่อก็เป็นกรรมดีของผู้นั้น ผู้ไม่เชื่อก็เป็นกรรมหนาของเขาเอง จะไปตำหนิติเตียนอะไร เราพูดตามหลักความจริงที่มีที่เป็นผิดไปที่ตรงไหน นี่ละการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านสอนโลกสอนอย่างนี้เอง

โลกจะเชื่อหรือไม่เชื่อนั้นเอาประมาณไม่ได้ เพราะโลกที่หนาแน่นก็มี ดังที่ท่านแสดงไว้ในบุคคล ๔ จำพวกเพียงพอประมาณเท่านั้นว่า อุกมภูติตัณญา วิปจิตตัณญา เนยยะ ปทพรมะ แล้วก็เทียบในดอกบัว พวกที่สุวิสัยที่จะเป็นไปในขั้นนี้ในระยะนี้ ก็ต้องปล่อยให้เป็นไปตามนั้นเสียก่อน โลกนี้เป็นอนิจจัง บางทีอาจจะได้ฟื้นฟุตัวเองขึ้นมา ให้เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในวาระต่อไป จนกระทั่งได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมทั้งหลายที่กล่าวมาเหล่านี้อย่างถึงใจแล้ว ไม่บอกให้เชื่อก็เชื่อเอง

พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปก็หมื่นก็แสนก็ล้าน ๆ พระองค์ก็ตาม นั่นคือความจริงที่เป็นสักขีพยานในหัวใจดวงนี้ ที่จริงแล้วด้วยความสมบูรณ์เต็มที่ นี่ละธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องกระจายกันอย่างนี้ เมื่อรู้แล้วทำไมจะไม่เชื่อพระพุทธเจ้า ธรรมเหล่านี้ใครมาสอนไว้เราถึงได้ปฏิบัติจนถึงขั้นรู้ขั้นเห็น ขั้นรู้ขั้นเห็นเหล่านี้เราปฏิบัติได้ไหม เราลบล้างได้ไหมว่าไม่ใช่ของจริงไม่เป็นของจริง เมื่อลบล้างไม่ได้เมื่อยอมรับเต็มหัวใจแล้วก็ยอมกราบพระพุทธเจ้าเต็มหัวใจ ศาสดาองค์เอกมีก็หมื่นก็แสนก็ล้าน ๆ กราบหมด เพราะพระพุทธเจ้ามีทางเกิดได้อย่างนั้น เนื่องจากอริยสัจ ๔ เป็นสิ่งสำคัญ

คิดดูซิเพียงแต่พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น สวากอรหัตต์ของท่านมีจำนวนมากขนาดไหน ในเพียงพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น สวากอรหัตต์ของท่านมีขนาดไหนมากขนาดไหน ล้วนแล้วแต่ผู้พ้นแล้ว ๆ พ้นไปได้ทั้งนั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะอริยสัจ ๔ เป็นของสำคัญมาก นี่ละธรรมของพระพุทธเจ้าที่ท่านนำมาแสดงแก่โลก ท่านแสดงอย่างอาจหาญ กังวานไปทั่วสามแดนโลกธาตุจะว่ายังไง ความจริงมีถึงไหนพระธรรมของพระพุทธเจ้ากังวานไปถึงนั้น ไม่ผิดจากความจริงไม่ได้ว่าไกลว่าไกล ขึ้นชื่อว่าพระญาณหยั่งทราบแล้วทราบตลอดทั่วถึง

อันคำว่าไกลว่าไกลก็มีแต่เรื่องสมมุตินิยมของเรา มีกระดาดมาปิดหน้าเสียอย่างเดียวก็นองไม่เห็น เอามือมาปิดหน้าเสียอย่างเดียวก็นองไม่เห็น ส่วนหัวใจไม่ได้เป็นอย่างนั้น ก็เลสต่างหากเป็นผู้ปิด เปิดก็เลสออกให้หมดแล้วไปยังไงเห็นหมด ทะลุปรุโปร่งไปหมด เต็มสติกำลังความสามารถของตน ตามอุปนิสัยวาสนาของตน ๆ

ส่วนพระพุทธเจ้านั้นยกให้ว่าเป็นเอก ตลอดทั่วถึงหมดในสามแดนโลกธาตุนี้ ไม่มีจุดใดตอนใดที่พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงหยั่งทราบ เพราะฉะนั้นการแนะนำสั่งสอนสัตว์โลก สั่งสอนจนกระทั่งวันปรินิพพานก็ไม่หมดไม่สิ้น ถ้าหากว่าเราจะคิดเพียงเป็นเปอร์เซ็นต์จะได้เพียง ๕% หรือ ๑๐% หรือไม่ได้ก็ไม่ทราบ ในบรรดาธรรมที่นำ

มาแสดงแก่โลก ที่ยังไม่ได้แสดงและสิ่งที่สุดวิสัยของโลกที่จะรับจะฟังให้เกิดผลเกิดประโยชน์นั้น มากขนาดไหน ฟังซิ ถึง ๙๐% นั่นคือวิสัยของพระพุทธเจ้าทราบ

เพราะฉะนั้น ท่านจึงได้ประมวลสิ่งทั้งหลายที่ทรงรู้ทรงเห็นอยู่ในวิสัยของพระพุทธเจ้านั้นมาสั่งสอนสัตว์โลก รวมลงในจุดที่โลกทั้งหลายจะเอื้อมถึง ได้แก่ บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน ที่นอกเหนือไปจากนี้มีมากขนาดไหน ไม่สามารถที่จะนำมาแจ้งให้เป็นคำพูดคำจา นอกจากเต็มอยู่ในพระทัย รู้อยู่ในพระทัย นำออกมาแสดงไม่ได้มีจำนวนมากขนาดไหน จึงต้องประมวลเอามาขนาดที่สัตว์ทั้งหลายจะพอรับ ได้ผลได้ประโยชน์ตามกำลังความสามารถของตน นี้ละวงอันนี้เป็นวงของสัตว์ทั้งหลายที่สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่มากต่อมากก็อยู่จุดนี้ และผู้ที่จะแก้ไขถอดถอนได้ก็ได้ในจุดเหล่านี้

เมื่อพูดถึงเรื่องว่านรกทำไมใครจะไม่กลัว ถ้าเป็นผู้ยอมรับพระพุทธเจ้าว่าเป็นศาสดาองค์เอกแล้วต้องยอมรับ เมื่อยอมรับแล้วใครจะไปสร้างเหตุให้ไปแดนนรก ถูกเขาจูงจะเอาไปฆ่าอยากไปไหม ฟังซิ นี่จูงไปนี่เขาจะเอาไปฆ่านะ เอ้า ใครจะกล้าให้จูงไป นี่การทำ ความชั่วก็เหมือนกับจูงเจ้าของจะไปลงเหวลงบ่อลงนรกอเวจี นั้นใครจะไปทำ ถ้าเชื่อพระพุทธเจ้าอย่างนี้แล้วโลกนี้จะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ในปัจจุบันนี้ก็สุข ตายไปก็ไม่ต้องสงสัยว่าจะไม่เป็นสุข

พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนคนให้ล้มจม สอนสัตว์โลกให้ล้มจม มีแต่พื้นแต่ฟู มีแต่จุดแต่ลากทั้งนั้น แต่กิเลสของสัตว์ไม่ว่าท่านว่าเรา มันหนาแน่นมันต่อสู่พระพุทธเจ้าต่อสู่ธรรมทั้งหลาย จึงต้องลำบากลำบากในการประกอบความ پاکเพียร พอว่าจะทำความ پاکเพียรได้แล้ว ๆ นั้นละกิเลสตัวสำคัญ ๆ ทั้งนั้น จะทำอะไรที่เป็นผลเป็นประโยชน์มีแต่เรื่องฝัน ๆ ชัดกันแย้งกัน หนาแน่นขนาดไหน บางทีถึงกับทำไม่ได้เลย นั่นหนาไหมกิเลสนะ

พระพุทธเจ้าทั้งองค์ก็ไม่ยอมเชื่อยิ่งกว่ากิเลสที่เคยเชื่อมานาน จมเพราะกิเลสมานานยังไม่เข็ดไม่หลาบ ยังจะต้องเชื่อไปอีก ตกอีก นี่จึงเรียกว่ากรรมของสัตว์จะว่ายังไง เรื่องพระพุทธเจ้าที่แสดงไว้นั้น สวากขาตธรรมหาที่ค้านได้ที่ไหน ใครจะเชื่อไม่เชื่อก็ตามเป็นความจริงอยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นสัตว์ที่เชื่อก็เป็นไปได้ ตามพระพุทธเจ้าท่าน ผู้ที่ไม่เชื่อก็จมอยู่อย่างนั้นจะว่ายังไง ใครจะไปบังคับได้ว่าไม่ให้จม ก็หัวใจมันพาให้จม หัวใจมันพาให้เป็น ผู้ที่ท่านบอกเป็นหลักความจริงว่าอย่างนี้ ๆ มันไม่ยอมรับจะว่ายังไง

นี่ละที่ว่าศาสนาเสื่อม ๆ คือเสื่อมจากหัวใจคน แล้วผู้ที่ไม่มีศาสนาเลยมีมาก ขนาดไหนฟังเอาซิ ศาสนธรรมว่าไว้อย่างไรไม่ยอมรับความจริง ไม่ยอมรับเหตุรับผล จะเอาตั้งแต่ความอยาก ความอยากเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ มันจุดมันลากไป ตลอดเวลา ให้ตกเหวตกบ่อตกนรกอเวจีมาก็กัปก็กัลป์ ปิดหูปิดตาไปพร้อม ๆ ๆ โพล้ขึ้นมาแล้วเหมือนเพิ่งเกิดในชาตินี้ชาติเดียว ผ่านมาก็กัปก็กัลป์ได้รับความทุกข์ มหันตทุกข์มาก็ครั้งก็หนก็กัปก็กัลป์มันไม่ให้ทราบเลย ปิดไว้หมด นี่จึงทำให้สัตว์ หาความเข็ดหลาบได้ยาก

ก็เพราะกิเลสมีหลายอุบายกลวิธีที่จะทรมาณสัตว์ ที่จะจุดจะลากสัตว์ จุดลาก ไปปิดทางไปเรื่อย ๆ ถ้าลงได้เห็นประจักษ์แล้วใครจะไปฝืนธรรมละ นี่เพราะไม่เห็น นะซิ จึงเรียกว่ามันหนาแน่นขนาดไหนกิเลส ละเอียดขนาดไหนแหลมคมขนาดไหน นอกจากธรรมพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะบุกเบิก ที่จะพาดฟันให้มันแตกกระจายไป หมดแล้วครองบรมสุข นั่นจึงเห็นหมด ผู้ที่เห็นหมดนั่นแหละนำมาสอน ผู้ไม่ใช่ผู้ที่ ใจเขลาเบาปัญญามาสอนโลก แต่โลกก็ไม่ยอมรับจะทำยังไง จึงต้องเป็นอยู่อย่างนี้

พระพุทธเจ้าพระองค์ใดก็ตามสอนโลกจะไม่มีใครเหมือน ขึ้นชื่อว่าพระพุทธ เจ้าสอนโลกแล้ว เรื่องร้อยพันคนม ก็เล่าก็เหลี่ยมที่จะพาดฟันกิเลส ให้สัตว์ ทั้งหลายได้มีสติปัญญา ได้หลุดพ้นไปตามพระองค์นั้นมีขนาดไหน หนักขนาดไหน พระพุทธเจ้า ควรหนักพระพุทธเจ้าจะหนักที่สุดบรรดาอุบายวิธีการ

เพราะเรื่องกิเลสไม่มีใครที่จะทราบยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า ว่ากิเลสประเภทไหน หนัก ประเภทไหนเบา ถ้าภาษาของเราทุกวันนี้ก็ว่าประเภทไหนที่มันแสบ ๆ ที่สุด ภาษาปัจจุบันของเราว่าอย่างนั้น พระองค์ก็ทรงทราบหมดแล้ว ทำไมเรื่องปราบ กิเลสพระองค์ก็เคยปราบมาแล้ว จนสิ้นซากภายในพระทัย แล้วทำไมจะนำมาสั่งสอน สัตว์โลกชนิดที่เผ็ด ๆ ร้อน ๆ ไม่ได้ ต้องเอาให้เผ็ดร้อน

ถึงขั้นที่เผ็ดร้อนไม่มีใครเกินพระพุทธเจ้า ในเวลาที่ควรจะเฉียบขาดไม่มีใคร เฉียบขาดยิ่งกว่าพระโอวาทของพระพุทธเจ้า ที่จะตัดหัวกิเลสให้ขาดสะบั้นลงใน ปัจจุบันนั้นเลย ไม่ใช่จะพูดไปลอย ๆ ธรรมดา ๆ อะไรก็ล่อยไปธรรมดา ๆ กิเลส มันไม่ใช่ล่อยธรรมดานี้ กิเลสตัวผึ้งลิกมี ตัวฉลาดแหลมคมมี ตัวที่เด็ดที่เฉียบขาดที่ สุดมี ธรรมะไม่เฉียบไม่ขาดไม่เด็ดไม่เผ็ดไม่ร้อนทนกันได้อย่างไร

ไม่นั้นจะเรียกว่าศาสดาหรือ ศาสดาต้องรู้หลายแสนพันคนขึ้นมาแนะนำสั่ง สอนสัตว์โลก เพราะฉะนั้นจึงได้นำธรรมะท่านมา ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ เรา สามารถพูดได้ที่ไหน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ ถึงขนาดนั้นก็ยังไม่ได้อะไร

เลย นั่นละภูมิของศาสดา เมื่อเป็นเช่นนั้นจะมาสอนโลกแบบลอย ๆ ได้ยังไง โลกตก
ทุกข์ได้ยากลำบาก ตกนรกอเวจีได้รับความทุกข์ความทรมานมหันตทุกข์หนัก
ขนาดไหน พอที่พระพุทธเจ้าจะมาแสดงแบบลอย ๆ

ความสุขก็เหมือนกัน ความสุขที่พ้นจากความทุกข์ทั้งหลายไปเพราะอำนาจ
แห่งความดี ๆ โดยลำดับ จนกระทั่งถึงบรมสุข เป็นความสุขที่เล่น ๆ เมื่อไร ใครจะ
ไปครองได้ ถ้าไม่สิ้นกิเลสแล้วครองไม่ได้ ครองความสุขที่ว่าบรมสุขนี้ เมื่อเป็นเช่น
นั้นพระพุทธเจ้าจะแสดงเพียงลอย ๆ ได้ยังไง ถึงขนาดที่ว่าใครครองไม่ได้ เป็นของ
เลิศประเสริฐขนาดไหน พระองค์ครองอยู่แล้วนี่นำมาประกาศสอนโลก

เหมือนกับว่าเปิดฝาพระหัตถ์ให้เห็น นี่เห็นใหม่ ๆ สิ่งที่เราครองอยู่เวลานี้
ประเสริฐใหม่ สิ่งในโลกทั้งหลายจมอยู่นั้นทุกข์มากไหม เหมือนอย่างนั้น เอามาเทียบ
กันให้ดูอยู่ทั้งบาปทั้งบุญ ทั้งคุณ ทั้งโทษ ทั้งมหันตทุกข์ทั้งบรมสุข เอามาเทียบเคียง
ให้เห็นทุกแง่ทุกมุม

ใครจะเกินศาสดาในการแนะนำสั่งสอนโลก เรานี้ตัวเท่าหนูเราเชื่อร้อย
เปอร์เซ็นต์เลยทีเดียว ไม่เป็นอื่นว่างั้นเลย คอขาด-ขาดไปได้เรื่องความเชื่อนี้ไม่มี
ถอน ยอมขนาดนั้นละจึงเรียกว่ายอม กราบขนาดนั้น พระพุทธเจ้ามีกี่ล้าน ๆ พระ
องค์ เรายอมหมดไม่มีเหลือเลย พระพุทธเจ้ามีเป็นล้าน ๆ องค์มีได้ไหม ยอมรับว่า
มีได้ว่างั้นเลย ทำไมจะมีไม่ได้ เครื่องยืนยันคืออะไร คืออริยสัจ

ความปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ ท่านปรารถนามาแล้ว
เราไม่ได้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าจะไปรู้เรื่องได้ยังไง พระพุทธเจ้าปรารถนา การ
กระทำของพระพุทธเจ้า ใครทำให้เกินพระพุทธเจ้า เกินพระบรมโพธิสัตว์เล่า ไม่มี
ใครเกิน พวกเรามีแต่พวกขี้เกียจขี้คร้านท้อแท้อ่อนแอ ทำนิด ๆ หน่อย ๆ มีแต่จะ
เป็นจะตาย

พระโพธิสัตว์ท่านไม่เป็นอย่างนั้น ฟังซิ ใน ๑๐ชาติสุดท้ายที่เป็นสุวรรณสาม
เป็นดาบสเป็นอะไรต่ออะไร นั่นดูซิใครทำได้ไหม เอ้า เรายกประมวลเข้ามานี้เลยว่ามี
ใครทำได้ไหม ท่านทำได้แล้วท่านทำมาแล้ว จนเป็นเครื่องหนุนให้ท่านได้ตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้ามาแล้ว ๆ เฉพาะองค์ศาสดาของเราปัจจุบันนี้ก็เห็นแล้ว ใครทำได้ไหม
ใครจะเป็นคู่แข่งพระพุทธเจ้าได้ไหม เรายังไม่เห็นใครเป็นคู่แข่งได้ เหตุใดความเป็น
มาของพระพุทธเจ้าเราจะไปแข่ง ความรู้ของพระพุทธเจ้าเราจะไปแข่ง การเทศนาว่า
การของพระพุทธเจ้าใครจะไปแข่ง จะไปแข่งได้ยังไง มันต่างกันอย่างนั้น เรียกว่าฟ้า
กับดินก็ยังไม่ใกล้ ภูมิของศาสดาเลยนั้นไปอีกจะว่ายังไง

นี่ละการนำธรรมมาสอนโลกจึงไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยของศาสดาแต่ละองค์ ๆ เวลาเรารู้รู้สมเหตุสมผล รู้สมความเป็นศาสดาสมความปรารถนา มา ใครจะไปรู้ได้ อย่างนั้น เพราะเราไม่ได้ทำอย่างนั้นนี่ เวลาเรารู้รู้อย่างนั้นซิ ไม่อย่างนั้นเรียกว่าศาสดา ยังไง ถ้าเหมือนเรา ๆ ท่าน ๆ ใครจะไปกราบได้ลงคอ กราบไม่ได้ ไม่กราบ เมื่อถึง เหตุถึงผลที่ควรจะกราบไม่บอกก็กราบ

ตั้งที่ว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายนี้เรายอม หัวขาดก็ขาดเลย เพราะมีเครื่องยืนยัน อยู่ที่จะผลิตพระพุทธเจ้าขึ้นมาได้ เพราะบารมีของท่านท่านทำได้นี้ว่าไง ท่านทำได้ ท่านสร้างได้ จึงเต็มได้ซิทำไมเต็มไม่ได้ ตั้งแต่เทน้ำลงในโอ่งมันยังเต็ม เทน้ำใส่ใน แก้วมันยังเต็ม ทำไมสร้างบารมีไม่เต็มท่านพูดมาได้ยังไง

ท่านเคยสร้างมาแล้วเป็นมาแล้วเต็มมาแล้ว เมื่อเวลาได้ตรัสรู้แล้วย้อนหลัง พิจารณาทั้งหมด เคยเป็นมาแล้วเพราะอันนั้น ๆ จึงได้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างนี้ นั่น ท่านทำมาแล้วจนสำเร็จเต็มภูมิของศาสดา เอ้า ใครจะเชื่อก็เชื่อ ใครไม่เชื่อก็สุดวิสัย เท่านั้นเอง พระพุทธเจ้าพระองค์ใดก็จะมาสอนแบบเดียวกันนี้

เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นของมีอยู่เป็นอยู่ ไม่มีคำว่ากาลสถานที่เวล่ำเวลา บาบ ไม่มีกาลสถานที่เวล่ำเวลา เอ้า ทำลงไป ถ้าใครเก่ง บุญก็เหมือนกัน นรกสวรรค์มีอยู่ เป็นหลักธรรมชาติของตัวเองอยู่อย่างนั้นไม่มีเคลื่อนมีคลาด พระพุทธเจ้า ปรีณิพพานก็ همینก็แสนก็ล้านพระองค์ ธรรมชาติเหล่านั้นก็มีอยู่อย่างนั้นใครจะมาลบ ล้างได้

การมาแนะนำสั่งสอนสัตว์โลก ท่านก็มาสั่งสอนตามความมีความเป็น ท่านไม่ได้มาลบล้าง ท่านไม่ได้มาทำลายนรกอเวจีที่ไหน ไม่ได้มาทำลายสวรรค์นิพพานที่ ไทโย มีแต่เสริมผู้ที่จะเข้าไปสัมผัสสัมพันธ์ในสิ่งที่ดี และตัดแปลงแก้ไข หรือจุดลาก ผู้ที่จะไปสู่ความชั่วทั้งหลายมีนรกเป็นสำคัญให้ออกเท่านั้นเอง ที่ท่านจะไปทำลาย นรกท่านไม่ได้ทำ นี่พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ท่านเป็นมาอย่างนี้

นี่ละธรรมที่ว่าจริง-จริงอย่างนี้ ให้เห็นในหัวใจนี้เสียก่อน เพียงหัวใจพวกเรา นี้ตัวเท่าหนูก็เถอะ อยากรู้ก็เป็นเครื่องยืนยันกันได้ทีเดียว สิ่งที่ยืนยันได้มีนี้ ขอให้ทำ ความบริสุทธิ์ใจให้ปรากฏเถอะ ความบริสุทธิ์ใจปรากฏแล้วเป็นยังไง และสิ่งที่จะ ตามมากับความบริสุทธิ์ของใจนี้มีอะไรอีกบ้าง นั่น มากขนาดไหน นอกจากว่าจะนำ มาเทศน์ไม่ได้พูดไม่ได้เท่านั้น บรรดาพระอรหันต์ท่าน สิ่งที่อยู่ในวิสัยของท่าน ที่รู้ที่ เห็นนี้เปิดไว้หมดในหัวใจ อันใดที่ควรแสดงหรือไม่ควรแสดงใครจะฉลาดยิ่งกว่า พระอรหันต์ท่าน ของไม่เป็นประโยชน์พูดทำไม

อย่างที่ท่านแสดงไว้อันไหนที่เป็นอินไตย พระองค์ไม่ให้ไปเกี่ยวข้อง
อินไตยคือเลยความคิดความอ่านไปแล้ว มันเสียเวลา อย่าไปยุ่ง เอาปัจจุบันเอววง
ปัจจุบันท่านก็บอกแล้ว อย่างที่พูดตะกั๊นนี่เรื่องหัวหนาม นั้นแหละอยู่ในวิสัยของสัตว์
ให้แก่ตัวเองนี้ จะไปแก้มันอะไรเรื่องอดีตกาล จะก็ภพก็ชาติก็หมื่นก็แสนก็ล้าน ๆ
กับกัลป์ก็ตาม นั้นเป็นเรื่องของอดีตที่ผ่านมาแล้วต่างหากไม่ใช่เรื่องของเราใน
ปัจจุบันนี้ เรื่องของเราเป็นผู้ที่จะติด เรื่องของเราเป็นผู้ที่จะทุกข์จะลำบากขนาดไหน
แก่เจ้าของผู้เป็นทุกข์ให้เป็นสุขขึ้นมาในปัจจุบันนี้ ให้แก่ที่ตรงนี้

วันนี้พูดถึงเรื่องธรรมของพระพุทธเจ้าที่นำมาสอนโลก ท่านเป็นอย่างนั้น
ท่านรู้อย่างนั้น เวลาสอนก็สอนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แล้วพวกเราทำเหยา ๆ
เหยา ๆ ไม่เป็นทำเป็นทางนะ เลยศาสนาก็จะมีแต่ตำรับตำรา พระเณรเราก็จะมีตั้ง
แต่เพศของพระของเณรหัวโล้น ๆ นะ ถ้าไม่ปฏิบัติแล้วอย่าเข้าใจว่าจะได้ครองอรรถ
ครองธรรมครองมรรคผลนิพพาน เพราะนี่เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติ ปรียัติศึกษาเล่า
เรียนมาแล้ว นั่นคือเข็มทิศทางเดิน เอ้า ก้าวไปตามเข็มทิศทางเดิน ท่านว่ายังง
ปฏิบัติตามนั้น ถ้าไม่เข้าใจก็อย่างที่เราเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์แนะนำสั่งสอนเรา
นั้นละปฏิบัติไป

เรื่องความยากความลำบากก็บอกแล้วว่านั้นคือเรื่องของกิเลส กำแพงของ
กิเลสมันปิดมันกั้นไว้ทุกแห่งทุกมุม ไม่ว่าจะข้างบนข้างล่าง แม้แต่ดินฟ้าอากาศกิเลสยัง
เอามาอวดมาอ้างได้ มาเป็นอุปสรรคได้ โอ๊ย เข้าเกินไป สายเกินไป มีแต่กลมายา
ของกิเลสที่เอาสิ่งเหล่านั้นมาแอบมาอ้าง อากาศเขาว่าเขาเป็นยังง เขาไม่ได้ว่าเขา
เป็นยังง แต่กิเลสมันไปเสกสรรปั้นยอเอามา แล้วก็มาเป็นขวากเป็นหนามกั้นทาง
ของเราให้ก้าวเดินไม่ได้ สุดท้ายก็ตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร นี่ยากไหม
การข้ามหัวกิเลส

กิเลสปักเสียบไว้หมด ทางพื้นเท้าเหยียบไปก็มีแต่หนามของกิเลส ที่ตรงไหน
ๆ มีแต่เรื่องของกิเลสให้ขวางไว้หมด ให้ไปไม่ได้ ติดไปหมด ในตัวของเรานี้แหละ
จะอยู่ที่ไหน นี่ละที่ว่ายากเพราะกิเลสมันหนา เวลากิเลสมันหนามันยากทุกอย่างนั้น
แหละ ตีเข้าไปฟันเข้าไปฟาดเข้าไป แล้วกิเลสจะค่อยจางไป ๆ และจะง่ายเข้าไป ๆ

เราจะเห็นได้ชัดในเรื่องภาวนาของเรา จิตตภาวนาเป็นสำคัญมาก เวลามันยัง
ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรนี้ โถ อะไรก็ยุ่งไปหมด กิเลสบีบบังคับจนจะให้ก้าวไม่ออก
หายใจไม่ได้โน่นนะฟังซิ กิเลสมันเอาถึงขนาดนั้นนะ เอ้า ไม่ถอยนี่ละสำคัญ ไม่ถอย
คือธรรม เป็นอย่างไรก็เป็น พระพุทธเจ้าท่านถึงขั้นสลบ เราไม่เห็นสลบนี้ละ

ศาสตราสอนเคยตำตุนคนตำตุนโลกมีหรือ เอ้า ท่านสอนว่าอย่างไร ถ้าไม่มีอุปสรรคไม่มีความลำบากลำบาก ใครก็เป็นศาสดาด้วยกันหมดทั้งโลก อย่่ว่าแต่เป็นพระอรหันต์เลย นี่ก็เพราะเป็นความลำบากเพราะกิเลสมันหนามันแน่น เอ้า ฟันลงไป ๆ เมื่อเวลาทำลงไปไม่หยุดไม่ถอย จิตไม่เคยสงบก็สงบให้เห็น อ้อ เป็นอย่างนั้นนั่นเริ่มแล้วนะ พอจิตสงบแล้วเย็นสบาย เริ่มมีแก่ใจคนเรา ความพากความเพียรจะค่อยหนาแน่นขึ้นมา ๆ ทีนี้ผลก็ปรากฏเด่นขึ้น ๆ ๆ จากนั้นมาก็กว้างขวางออกไป ละเอียดลงไป เพียงขั้นสมาธิก็ละเอียด จากนั้นก็ก้าวเข้าสู่ขั้นปัญญา

นี่ขออธิบายไปตามลำดับเลยทีเดียว เรื่องชอกแซกชิกแซ็กก็เคยได้อธิบายให้ท่านทั้งหลายฟังมาแล้ว พอก้าวเข้าสู่ขั้นปัญญานี้ ปัญญาออกเดินเป็นยังงัย ปัญญาออกเดินคือปัญญาออกฆ่ากิเลส กิเลสมีมากมีน้อยปัญญานั้นแลเป็นตัวสำคัญ ๆ ค่อยก้าวออก ๆ ปัญญาในขั้นนั้นภูมินั้นฆ่ากิเลสในประเภทนี้ ๆ เข้าไปโดยลำดับลำดับ

จนกระทั่งถึงปัญญาขั้นหมุนตัวไปเองที่เรียกว่าภาวนามยปัญญา เอ้า ว่างั้นเลย มันยากไหมทีนี้ กิเลสยากเหมือนแต่ก่อนไหม ไม่ได้ยากนะ มีแต่ขี้กเอาไว้เท่านั้นละ รั้งเอาไว้ ไม่งั้นจะไม่มีเวลาหลับนอน เพราะความพากความเพียร เพลินในการฆ่ากิเลส เพลินในการชมความสุขความสบาย ความเบาอกเบาใจ ความแปลกประหลาดอัศจรรย์อยู่ภายในจิตใจจากภาคปฏิบัติของตน แล้วก็เพลินเรื่อย ๆ สุดท้ายก็ฟุ้ง ๆ ๆ เลย

ไหนยากไหม กิเลสตัวไหนมาให้ยากมีไหม ไม่มีเรื่องของกิเลส จนกระทั่งถึงว่า ถ้าหากว่าเราจะพูดเป็นภาษานอก ๆ ก็ว่า โบกมือหาเลย โบกมือมาเลย เอากิเลสตัวไหนเก่งเข้ามาถ้าอยากคอขาด เป็นอย่างนั้นนะ แล้วกิเลสตัวไหนจะมากล้าหลายล่ะ เมื่อถึงปัญญาขั้นนี้แล้วกิเลสต้องหมอบทีเดียว นั่นเห็นไหมทีนี้ เห็นกันชัดไหม ว่ากิเลสมันหนาแต่ก่อนก้าวขาไม่ออก ขาก็จะหักอะไรก็จะแตกไปหมดในร่างกายนี้ เวลากิเลสมันหนา-หนาเข้ามันบีบไปหมดในหัวใจเรา จนกระทั่งจะหายใจไม่ได้ เวลาตีกันออก ๆ ก็อย่างที่ว่านี้

ตีกันออก จนกระทั่งกิเลสวิ่งหัวซุกหัวซุน ปัญญาตามคันคู้ยเขี่ยหา เอ้า เจอตรงไหนขาดสะบั้นไปพร้อม ๆ กัน นั่นเป็นยังงัยทีนี้ ชัดซ้องไหม ยากไหม การฆ่ากิเลสยากไหม มีแต่เพลินทั้งนั้น มีแต่ฟุ้ง ๆ ๆ สุดท้ายก็ทั้งหมดไม่มีอะไรเหลืออะไรมาเป็นอุปสรรคไม่มีเลย เมื่อเป็นอย่างนั้นก็สรุปได้ว่า เรื่องสร้างชวากสร้าง

หนามสร้างอุปสรรคให้เราที่ก้าวเดินไม่ได้นี้มีกิเลสเท่านั้น ประมวลมาเลย ขอให้ท่าน
ทั้งหลายได้นำไปประพฤติปฏิบัตินะ

เทศน์แค่นี้ก็เหนื่อยแล้ววันนี้ เอาละพอ